

EMBER ÉS TÁRSADALOM MŰVELTSÉGI TERÜLET

5-8. évfolyam

Célok és feladatok

Az Ember és társadalom műveltségterület középpontjában az ember és világa áll. Az általános iskolában ide tartozik a történelem és az emberismeret oktatása.

A tantárgyak segítik a személyiségjegyek fejlesztését, a társas kapcsolatok, a társadalomban szükséges normák, készségek kialakítását. Fejlesztik az általános műveltséget, a társadalmi és természeti környezettel kapcsolatos információkat, megalapozzák a diákok kultúrált viselkedését, toleranciáját. Az oktatás során a tanulókkal megértethetjük a történelmi változások lényegét, és azt, hogy minden nemzedéknek megvan a felelőssége a történelem alakításában. A múlt megismertetése a jelenkor eseményeinek megértését is elősegíti. A diákok megismerkedhetnek az alapvető erkölcsi normákkal, jogokkal.

Mindezek megkívánják az információgyűjtés és felhasználás képességének kialakítását, amelyeket további tanulmányaik során kamatoztathatnak tovább.

A műveltségterület kiemelt fejlesztési feladatai a személyiség- és emberi jogok tiszteletére nevelés, a történelmi és állampolgári tudat erősítése, a társadalmi problémák és más kultúrák iránti nyitottságra nevelés, a humánus, értékörző, demokratikus magatartás kialakítása.

TÖRTÉNELEM

5-8. évfolyam

Célok, fejlesztési feladatok

A történelem tanításának célja a történelmi műveltség elsajátítása, amely megteremti a kommunikációs alapot és biztosítja a kölcsönös megértés lehetőségét a szűkebb és tágabb közösség számára. Mindez nélkülözhetetlen a közösséghez tartozás tudatának, különösen a nemzeti és európai identitástudat elmélyítéséhez. További fontos szempont, hogy a történelmi események, és az azokból fakadó tanulságok feldolgozása a tanulók számára személyes élmény legyen.

A fejlesztési feladatok kiemelt területei az ismeretszerzés, a kritikai gondolkodás kialakítása, a kommunikáció fejlesztése, valamint a térben-időben való tájékozódás elsajátítása. Az 5-8. évfolyamon az ismeretszerzéskor a személyes beszélgetéseken, tárgyak, épületek, képek közvetlen megfigyelésén, hallott és olvasott elbeszélő szövegeken, filmekben és a tömegkommunikációs eszközökön alapszik az oktatás. Fontos az emberi magatartásformák és élethelyzetek megfigyelése, a műveltségi területhez kapcsolódó szövegek érthető olvasása, és ezekben a lényeg kiemelése kulcsszavak, kulcsmondatok keresésével.

A kritikai gondolkodás kialakulását segíti az önálló kérdések megfogalmazása egy adott témával kapcsolatban. Fontos a fikció megkülönböztetése az igaz történettől, híres emberek, történelmi személyiségek jellemzése, valamint egy cselekvés és annak következményei közötti kapcsolat felismerése. Gyakorolni kell az önálló vélemény érthető megfogalmazását történelmi eseményekről, jelenségekről, személyekről, és érvek gyűjtését saját vélemény alátámasztására. A beszélgetés és a vita egy történelmi témáról fejleszti a tanulók kommunikációs képességeit. A tanulók hallgassák meg, és vegyék figyelembe a másik véleményét. Legyenek képesek eseményeket elbeszélni élőszóban, szóbeli beszámolót készíteni saját tapasztalataikról, vagy önálló kutatómunkával szerzett ismereteikről, valamint fogalmazást írni történelmi témákról.

Az idő tagolására szolgáló kifejezések (év, évtized, évszázad) elsajátítása nélkülözhetetlen az időbeli tájékozódásban. Gyakorolni kell az idő ábrázolását téri-vizuális eszközökkel. A tanulók ismerjék meg néhány kiemelt esemény időpontját, és a tanultakat helyezték el az időben ezekhez a kiemelt időpontokhoz képest. Legyenek képesek egyszerű kronológiai számítások elvégzésére, események, jelenségek, tárgyak, személyek időrendbe állítására. A térbeli tájékozódásban fel kell ismerniük a térképek legfontosabb elemeit, és fontos, hogy a történelmi eseményeket össze tudják kapcsolni a tanult helyszínekkel.

5. évfolyam

Alapelvek, célok:

A diákok élményszerű történetek, egyszerű folyamatok révén ismerjék meg a történelmi eseményeket, fogalmakat. A megismert történelmi fogalmakat alkalmazzák élőbeszédben. Cél, hogy a tanulók meg tudják különböztetni történetek mesei és valóságos elemeit tanári segítséggel. Ismerkedjenek meg az idő fogalmával, és egyszerű írásos források szövegével. Legyenek képesek önállóan véleményt alkotni történelmi eseményekről, személyekről és érveket gyűjteni saját véleményük alátámasztására. Ismerkedjenek meg a könyvtárral és használatával.

Időkeret: 56 óra / év; 1,5 óra / hét

Témakörök	Tananyag	Fejlesztési feladatok / Ajánlott tanulói tevékenységek
Élet az őskorban	Az ősember nyomai a Földön. A gyűjtögető, halászó, vadászó ember. A földművelő és az állattenyésztő ember. Az első mesterségek és a csere kialakulása. Varázslat és művészet.	Lelet és rekonstrukció összevetése. Képek alapján információgyűjtés az ősemberek életéről. Az eltérő életmódú embercsoportok játékos megjelenítése. Az első mesterségekkel kapcsolatos képek jellemző vonásainak kiemelése, rendszerezése. Információgyűjtés a tankönyv szövegéből a csere kialakulásáról. Rajzkészítés őskori élethelyzetekről.
Az ókori Kelet	A történelem korszakai. Egyiptom, „a Nílus ajándéka”. A piramisok. Történetek Mezopotámiából. Az írás kialakulása.	Az őskor és az ókor megkülönböztetése. Az évtized, évszázad, évezred fogalmak megértése, gyakorlása. Ókori történetek mesei és valóságos elemeinek megkülönböztetése. Egyszerű írásos források szövegének megértése, értelmezése tanári segítséggel. A megismert fogalmak alkalmazása élőbeszédben. Képi információk gyűjtése az ókori egyiptomiak életéről. Rajzkészítés ókori építményekről, helyszínekről.

		Az ókori események helyszíneinek megkeresése, megmutatása a térképen.
Az ókori görögök	Történetek a görög mondavilágból. A görög istenek. Olimpiai játékok. Hajó és kereskedelem. Görög városállamok: Athén és Spárta. A görög-perzsa háborúk. Athén Periklész korában. Történetek Nagy Sándorról.	Görög mondák eljátszása. Rajz készítése az olimpiai játékokról. Ókori görög épületek, szobrok jellemző vonásainak kiemelése, rendszerezése. Információgyűjtés képek segítségével Athén és Spárta lakóinak életmódja közötti különbségről. A görög-perzsa háborúk helyszíneinek felismerése térképen, az egyes helyszínekhez kapcsolódó események időrendbe állítása. Egyszerű írásos források értelmezése. Tájékozódás könyvtárban a Nagy Sándorral kapcsolatos irodalomban, rövid történetek összegyűjtése.
Az ókori Róma	Mondák Róma alapításáról, a királyságról és a köztársaságról. A pun háborúk története. Szabadok és rabszolgák. Julius Caesar. Történetek Augustusról. Élet az ókori Rómában. A rómaiak Magyarország területén. A népvándorlás kora.	Információgyűjtés római mondákról a tankönyv szövegéből. A mesei és a valóságos elemek megkülönböztetése, csoportosítása. A pun háborúk helyszíneinek megmutatása a térképen. Egyszerű írásos források szövegének értelmezése. Caesar és Augustus összehasonlítása és jellemzése tetteik alapján élőszóban. Képi információk gyűjtése az ókori rómaiak életmódjáról. Könyvtári gyűjtőmunka tanári segítséggel – római emlékhelyek Magyarországon. A népvándorlás eseményeinek megmutatása történelmi térképen.

A kereszténység születése	A Biblia. Ószövetségi történetek. Történetek Jézus életéről. A kereszténység fő tanításai. A keresztény időszámítás.	Bibliai szövegek olvasása, értelmezése. A bibliai történetek helyszíneinek megmutatása térképen. A kr.e., kr.u. fogalmak megértése, gyakorlása. A kereszténység tanításának megértése szövegfeldolgozással.
A magyar történelem kezdetei	A magyar nép eredete: mondák és valóság. A magyar nép vándorlása. A honfoglalás.	Tájékozódás a könyvtárban a mondákkal kapcsolatos gyermekirodalomban – a történetek elmesélése előszóban. Egyszerű írásos források értelmezése a magyar nép életmódjáról tanári segítséggel. A magyar nép életmódjával kapcsolatos képek jellemző vonásainak kiemelése rendszerezése. A vándorlás nyomon követése térképen.

Követelmények:

- A diák legyen képes különbséget tenni a történelem forrásai között.
- Tudja, hogy a tanult történetek közül melyik történt előbb, melyik később, mennyivel.
- Tudjon különbséget tenni a történetek mesei és valóságos elemei között.
- Az egyes eseményekhez képes neveket és helyszíneket kapcsolni.
- Tudjon történetet elmondani kérdések alapján a tanult fogalmak felhasználásával.
- Képes a tanult történetek eseményeinek helyszíneit térképen megmutatni.

6. évfolyam

Alapelvek, célok:

Váljanak képessé a tanulók biztonsággal tájékozódni a történelmi térben és időben. Legyenek képesek különböző kultúrák, korok és korszakok több szempontú összehasonlítására. Tudjanak kérdéseket megfogalmazni, és összefüggően beszélni egy-egy történelmi témáról a megismert fogalmak felhasználásával. Ismerjék fel az adott korszakban élt ellentétes történelmi személyiségek tetteinek mozgatórugóit, ezzel fejlesztve kritikai gondolkodásukat. Ismerjék meg a történelmi tárgyú lexikonok, enciklopédiák, ismeretterjesztő könyvek használatát.

Időkeret: 56 óra/év; 1,5 óra/hét

Témakörök	Tananyag	Fejlesztési feladatok/Ajánlott tanulói tevékenységek
Képek a középkori Európa életéből	Nagy Károly birodalma. Az arab hódítás. A középkori egyház. Élet a kolostorokban. Az uradalmak és falvak világa. Hűbérurak és hűbéresek. A középkori várak. A lovagi élet. A középkori városok. Európa a XV. században.	Egyszerű korabeli írásos források olvasása, értelmezése tanári segítséggel. Képi információk gyűjtése a középkori építészetről. Vázlat készítése tanári segítséggel a középkori egyházzal. Középkori életképek összeállítása és megjelenítése előzetes szövegfeldolgozás alapján. Egyszerű ábrák értelmezése a hűbériségről. Összefüggő élőbeszéd gyakorlása a megismert fogalmak felhasználásával. Az Európában zajló térbeli változások felismertetése térképek összehasonlításával.
Magyarország az Árpádok idején	Letelepedés és kalandozó hadjáratok. Géza és Szent István. Szent László és Könyves Kálmán. IV. Béla és a tatárjárás. Az Árpád-kor kultúrája.	A kalandozások bemutatása térkép segítségével. A korszak uralkodóinak jellemzése tetteik alapján élőszóban. Írásos források értelmezése tanári segítséggel. Az Árpád-kor fontosabb eseményeinek időrendbe állítása. Képi információk gyűjtése az Árpád-kor kultúrájáról. Országok területi változásainak megfigyelése térképen.
Virágzó középkor Magyarországon	Károly Róbert. Nagy Lajos, a lovagkirály. Zsigmond, a császár és király. Hunyadi János. Mátyás király. Élet a középkori Magyarországon. Mohács és Buda elfoglalása.	Tájékozódás könyvtárban az ismeretterjesztő könyvek körében – kérdések megfogalmazása az egyes uralkodók tetteivel kapcsolatban, uralkodók jellemzése. Kiselőadás készítése a megismert fogalmak felhasználásával az egyes uralkodókról. Képi információk gyűjtése a középkori Magyarország

		<p>társadalmi csoportjairól. Népességgel kapcsolatos egyszerű mennyiségi mutatók gyűjtése, értelmezése és összehasonlítása. Írott források olvasása, kérdések megfogalmazása. A történelmi események helyszíneinek megnevezése és megmutatása térképen.</p>
Az újkor kezdetén	<p>A földrajzi felfedezések. Luther és Kálvin. A Napkirály udvarában - XIV. Lajos. I. Péter. Az Európán kívüli világ. Kultúra és tudományok az újkor kezdetén.</p>	<p>A földrajzi felfedezések nyomon követése térkép segítségével. Képi információk gyűjtése hajózás fejlődésével kapcsolatban. A reformációra vonatkozó kérdések és válaszok megfogalmazása. Uralkodói portré készítése szövegfeldolgozás alapján. Történelmi események időrendbe állítása. Kutatómunka tanári segítséggel a tudomány újkori fellendüléséről - az eredmények összegzése vázlat formájában.</p>
Magyarország az újkor kezdetén	<p>Török világ Magyarországon. A várháborúk kora. Élet a királyi Magyarországon. Erdély aranykora. Történetek a függetlenségi küzdelmekről. Buda visszafoglalása. Rákóczi-szabadságharc.</p>	<p>Az ország területi változásainak megfigyelése különböző térképeken. Egy várostrom bemutatása előszóban tanári segítséggel végzett kutatómunka után. Korabeli forrásokhoz kapcsolódó kérdések megfogalmazása. Ellentétes történelmi személyiségek jellemzése szövegfeldolgozás által. Kiemelkedő történelmi személyiségek és fogalmak összekapcsolása. Különböző területeken végbement események időrendbe állításának gyakorlása.</p>

Követelmények:

- A diák ismerje fel a korszakra jellemző képeket, tárgyakat, épületeket.
- Tudjon információt gyűjteni adott történelmi témában.
- Legyen képes történetet önállóan elmesélni, és a történet lényegét kiemelni.
- Tudjon különböző korszakokat térképen beazonosítani.
- Legyen képes távolságot becsülni és számításokat végezni történelmi térképen.

7. évfolyam

Alapelvek, célok:

A képszerűen megjelenített történettanítás mellett egyre hangsúlyosabb szerepet kap az elvont gondolkodás fejlesztése. Cél, hogy a tanulók legyenek képesek különböző térségek gazdasági, politikai, társadalmi jelenségeit időben, térben összehasonlítani. Tudjanak összehasonlító diagramokkal, grafikonokkal, táblázatok különböző statisztikai adataival dolgozni. Legyenek képesek ma is előforduló jelenségeket, eszméket felismerni, és mai jellegzetességeikkel összevetni. Legyenek képesek adott témában és szempontok alapján önálló könyvtári kutatás végezni kézikönyvekből és ismeretterjesztő művekből.

Időkeret: 56 óra / év; 1,5 óra / hét

Témakörök	Tananyag	Fejlesztési feladatok/Ajánlott tanulói tevékenységek
A polgári átalakulás kora	Az USA megalakulása. Eszmék, személyiségek a felvilágosodás korából. A francia forradalom. Napóleon. A mezőgazdaság és a gépek forradalma. Az ipari forradalom következményei. Változó életmód Európában.	A függetlenségi háború okainak összegyűjtése szövegfeldolgozással – folyamatábra készítése. Könyvtári kutatómunka a felvilágosodás fontos alakjairól – fogalmak és személyek összekapcsolása. Kronologikus táblázat készítése a francia forradalomról. A francia forradalom eseményeinek feldolgozása a különböző társadalmi csoportok szemszögéből csoportmunkában. Napóleon alakjának jellemzése és megítélése korabeli írásos források összevetésével. Napóleon hadjáratainak nyomon követése a térképen. Gazdasági, társadalmi, technikai jelenségek összefüggéseinek felismertetése kép- és ábraelemzéssel.
A XVIII. századi Magyarország	A soknemzetiségű Magyarország. Mária Terézia és II. József. A francia forradalom és a napóleoni háborúk hatása Magyarországon.	Diagram, grafikon készítése Magyarország népességéről statisztikai adatok felhasználásával. A nemzetiségi kérdés alakulásának elemzése történelmi térképek összehasonlításával. Forráselemzés – Mária Terézia és II. József rendeletei.

		<p>A források összevetése megadott szempontok alapján. Irányított beszélgetés és véleményalkotás az uralkodók megítéléséről. Az európai és a magyar történelmi események összevetése és az összefüggések felismerése.</p>
A polgárosodás kezdetei Magyarországon	<p>Országgyűlések Pozsonyban. A magyar nyelv ügye. Gróf Széchenyi István. Kossuth Lajos. Élet a reformkori Magyarországon. 1848. március 15. Polgári törvények. Nemzetiségek Magyarországon. A szabadságharc csatái.</p>	<p>Ábraelemzés az országgyűlés működéséről. Önálló kutatómunka a nyelvújítás korabeli szavakról. Szerepjáték - a reformkor jelentős alakjainak egyes szám első személyű bemutatása. Történelmi személyiségek korabeli és utólagos megítélésének összevetése. Az áprilisi törvények elemzése csoportmunkában – beszámoló készítése a megismert fogalmak felhasználásával. Kronológiai táblázat készítése a szabadságharc csatáiról. A harcászati események ok-okozati összefüggéseinek feltárása térképelemzéssel.</p>
Nemzetállamok kora	<p>Az amerikai polgárháború. Új nemzetállamok Európában. Verseny a világ felosztásáért. A modern társadalmi csoportok életmódja. A munkásmozgalom.</p>	<p>Észak és dél gazdasági, társadalmi különbségeinek feltárása táblázatok, grafikonok, diagramok segítségével. A nemzetállam fogalmának meghatározása szövegfeldolgozás által – irányított beszélgetés a nemzetállamok 21. századi szerepéről. A nagyhatalmak gyarmatosításának nyomon követése a világtérképen. Képi információk gyűjtése a modern társadalmi csoportok életmódjáról.</p>
A dualizmus kora	<p>Magyarország a szabadságharc bukása után. A kiegyezés. Politikai élet a dualizmusban. Gazdasági felzárkózás. A polgárosodó magyar</p>	<p>Önálló vázlat készítése a Bach-korszakról. A kiegyezéssel kapcsolatos dokumentumok értelmezése, összevetése megadott szempontok alapján.</p>

	<p>társadalom. Világváros születik: Budapest. A millennium: sikerek és válságjelek.</p>	<p>A kiegyezésről kialakult ellentétes nézőpontok ütköztetése források segítségével –véleményalkotás. Ábraelemzés a dualizmus politikai rendszeréről. Információgyűjtés a dualizmus időszakának gazdaságáról statisztikai adatokból. A társadalmi csoportok bemutatása szövegfeldolgozással csoportmunkában. Önálló kutatás Budapest világvárossá válásáról, rövid kiselőadás készítése. Képi információk gyűjtése a millenniumról.</p>
<p>Az első világháború</p>	<p>A világháború okai. Frontvonalak és hátszág. Forradalom Oroszországban. Győztesek és vesztesek.</p>	<p>Irányított beszélgetés a háború kirobbanásának okairól. A háború főbb eseményeinek nyomon követése térkép segítségével – kronológiai táblázat készítése önállóan. Világháborús fényképek elemzése. Az oroszországi forradalom többszemponútú feldolgozása csoportmunkában. A háborút követő határváltozások összegyűjtése és rendszerezése térképek összehasonlításával.</p>

Követelmények:

- A diák tudjon adott témáról önállóan vázlatot készíteni.
- Legyen képes kiselőadást tartani adott történelmi témából.
- Tudjon történelmi tárgyú táblázatokat, grafikonokat, diagramokat és egyszerűbb forrásokat néhány mondatban értelmezni.
- Ismerje az egyes történelmi korszakok nevét és sorrendjét, ismerje egy-egy korszak fontosabb jellemzőit.
- Helyezze el térben és időben az egyes korszakok fontosabb eseményeit.
- Legyen képes megállapítani, hogy a magyar és egyetemes történelem jelentős személyei közül kik voltak kortársak.

8. évfolyam

Alapelvek, célok:

A tanulói tevékenység fő területe az összefüggések keresése, és az elvont fogalmak egyre gyakrabban történő alkalmazása. Fontos feladat, hogy a tanulók elsajátítsák azt a szemléletet, amellyel a XX. század meghatározó eseményeit össze tudják vetni a mai történésekkel. Alapvető cél, hogy felismerjék a tájékozódás és az információszerzés fontosságát az internet, a televízió, a rádió, napi és hetilapok híryanagyaiból, és ezek segítségével tudjanak kutatást, adatgyűjtést végezni adott témában. Megismerjék a globalizáció fogalmát és főbb jellemzőit, valamint felismerjék az ökológiai problémák összetevőit és történeti okait.

111 óra / év; 3 óra / hét

Témakörök	Tananyag	Fejlesztési feladatok/Ajánlott tanulói tevékenységek
A világ a 20-as és 30-as években	Európa az első világháború után. A nagy gazdasági világválság. A náciizmus Németországban. A sztálini Szovjetunió. Az Egyesült Államok és Roosevelt. Út a háború felé.	Önálló vázlat készítése az európaiak háborút követő életéről. Statisztikai adatok gyűjtése és rendszerezése a világválság hatásairól. Dokumentumfilm elemzése a totális diktatúrákról. A szélsőjobboldali és a szélsőbaloldali eszmerendszer összehasonlítása források segítségével. Történelmi személyiségek jellemzése, cselekedeteik okainak feltárása. Adatgyűjtés térképen a világháborút megelőző európai határváltozásokról.
Magyarország a két világháború között	Forradalom és ellenforradalom. Trianon és következményei. A bethleni konszolidáció. A gazdasági világválság és Magyarország. Kiútkeresés és külpolitika. Életmód és szellemi élet a két világháború között.	Fogalmak megértése szövegfeldolgozással. Ma is előforduló jelenségek, eszmék (demokrácia, választójog stb.) összevetése mai jellegzetességeikkel. A trianoni béke okainak és következményeinek feltárása térképek összehasonlításával. Gazdasági adatsorok összevetése, az eltérések okainak felderítése. Az egyetemes és a magyar történelem eseményeinek

		<p>rendszerezése. Könyvtári gyűjtőmunka a korszak szellemi életéről – önálló kiselőadás készítése. Különböző társadalmi csoportok életmódjának jellemzése játékfilm elemzésével.</p>
A második világháború	<p>Európai háborúból világháború. A totális háború. Magyarország a második világháborúban. Holocaust. A háború befejezése.</p>	<p>Újságcikk készítése a háború kitöréséről. Fényképelemzés. Világháborús források elemzése. Térkép vázlat készítése a világháború jelentős csatáiról. Képzelt riport készítése a háború főszereplőivel. A háborút követő térbeli változások felismerése történelmi térképek összehasonlításával. Múzeumlátogatás.</p>
A globalizálódó világ	<p>A kétpólusú világ. Kommunista diktatúrák. A harmadik világ. A világgazdaság. Az európai integráció. Az emberi és polgári jogok. Globális problémák.</p>	<p>Dokumentumfilm elemzése tanári segítséggel. Fogalmak megértése és rendszerezése forráselemzéssel. Világgazdasággal kapcsolatos statisztikai adatok gyűjtése az interneten - beszámoló készítése. Sajtóhírek gyűjtése az európai integrációval kapcsolatban. Brain storming az ökológiai problémák megjelenéséről a mindennapokban – az összefüggések rendszerezése. Kérdések megfogalmazása a globális problémákkal kapcsolatban – a témák csoportos megvitatása.</p>
Magyarország története napjainkig	<p>Magyarország a keleti blokkban. Sztálinizmus Magyarországon – a Rákosi-korszak. 1956-os forradalom és szabadságharc. A Kádár-korszak. A magyar társadalom átalakulása. A határon túli magyarok. A rendszerváltozás.</p>	<p>Riport/interjú készítése szemtanúkkal a korszakról. Önálló gyűjtőmunka és beszámoló készítése a lakóhely 56-os emlékeiről. Múzeumlátogatás. Korabeli írásos források összevetése. Játékfilm jellemző részleteinek értelmezése. Kronológiai táblázat készítése a magyar és a világpolitikai események párhuzamba állításával. Információgyűjtés a</p>

		határon túli magyarokról televízióból, rádióból, napi és hetilapokból. Irányított beszélgetés a rendszer váltásról személyes élmények alapján. Ábraelemzés Magyarország politikai rendszeréről.
--	--	--

Követelmények:

- A diák tudjon önálló könyvtári munka alapján kiselőadást tartani.
- Tudja, hogy mi történt Európa más régióiban a magyar történelem egy-egy kiemelkedő eseménye idején.
- Legyen képes összefüggéseket találni a történelmi események és a technikai-gazdasági fejlődés legfontosabb állomásai között.
- Ismerje a XX. századi magyar és egyetemes történelem legfontosabb fordulópontjait, idejét.
- Legyen képes ismertetni a demokráciák és diktatúrák legjellemzőbb vonásait, és összehasonlítani a század néhány jelentős eseményéhez kapcsolódó forrást.
- Ismerje a mai Magyarország közjogi és politikai rendszerének alapelemeit.

EMBER ÉS TÁRSADALOM MŰVELTSÉGI TERÜLET

9-12. évfolyam

Célok és feladatok

Az Ember és társadalom műveltségi terület oktatása során az emberrel, mint önálló személyiséggel, és mint társadalmi lényel is foglalkozunk. E területhez tartozik a gimnáziumban az etika, a társadalomismeret, a történelem, valamint a nyelvi előkészítő osztályokban megjelenő önismeret és bevezetés a társadalomismeretbe tantárgyak. A történelemhez is kapcsolódik a sporttörténet tantárgy, amely a Testnevelés és sport műveltségi területen jelenik meg. Ez a műveltségi terület számtalan lehetőséget ad a NAT által megjelölt kiemelt fejlesztési feladatok elvégzésére, melyek az oktatás céljai is egyben. A műveltségterület fejleszti a diákok énképét és világszemléletét, megtaníthatók az alapvető erkölcsi normák, társadalmi jogok és kötelezettségek. A nemzeti és egyetemes kultúra értékeinek megismerése, kiemelkedő történelmi személyek tevékenységének tanulmányozása, a nemzettudat és az európai azonosságtudat elmélyítése is fontos céljai e műveltségi területnek. Az oktatás során a diákok a népek kultúráját megismerve képessé válhatnak a másság elfogadására, kialakulhat, fejlődhet empátiás képességük. A sportiskola célja, hogy a tanulók élsportolóvá válva – magyarságukat megőrizve – méltó módon tudják képviselni hazánkat az országhatárokon kívül is. Életkoruknak megfelelően legyenek nyitottak a társadalmi problémák megértésére, Európa és a világ problémáira, informálódjanak az emberiség globális problémáiról, és a megoldási lehetőségek keresésére, a környezettudatos magatartás kialakítására ösztönözzük őket.

Alapvető feladat a különböző források, szövegek tanulmányozása során a megismerési, kritikai képességek, a térben és időben való tájékozódás képességének kialakítása, fejlesztése. A műveltségterület tantárgyainak elsajátításához szükséges a különböző tanulási technikák, az információs és kommunikációs kultúra fejlesztése, a könyvtár- és internet használatának kialakítása.

TÖRTÉNELEM

Célok és feladatok

A történelem a társadalom „kollektív memóriája”-ként egyik legfontosabb alapja a nemzeti és európai azonosságtudatnak. Az iskolai történelemtanítás a tanulókat ezzel a múlttal ismerteti meg úgy, hogy közben személyiségüket formálja. A gimnáziumi történelemtanítás az általános iskolában elsajátított ismeretekre és képességekre épül, ezek továbbfejlesztésére törekszik. A tananyag felépítésében azonban a ciklikusság érvényesül, vagyis a 9. évfolyamon a diákok ismét az őskortól kezdik el tanulni a történelmet. A gimnáziumi oktatás során alapvető feladat, hogy az érettségi követelményeknek megfelelően a különböző források elemzésén keresztül a diákok megtanulják a történelmi ismeretszerzés lehetőségét, a problémamegoldó gondolkodást, a tanulási módszereket. Az iskolai történelemtanítás célja a tanulók személyiségének formálása, a történelmi műveltség elsajátítása a tantárgyi tananyag, illetve a képességfejlesztő feladatok révén.

Fejlesztési követelményekben a gimnázium jelentősen túllép az általános iskola szintjén. Elsősorban az ismeretszerzési- és feldolgozási képességek, a kritikai gondolkodás, a kifejezőkészség, az időben és a történelmi térben való tájékozódás képességeinek továbbfejlesztése a feladat.

Az ismeretszerzési képességek fejlesztése során a tanulók megismerhetik a képi és szöveges források elemzésének, kezelésének szabályait, az ismeretszerzési lehetőséget tárgyi és egyéb – például tömegkommunikációs – forrásokból. Cél, hogy kialakuljon a könyvtár- és internethasználat képessége, a diákok megtanulják a lényegkiemelés, jegyzetelés, táblázatkészítés technikáit.

A kritikai gondolkodás fejlesztésével a tanulók képessé válhatnak kérdések és feltevések önálló megfogalmazására, a lényeg kiemelésére. Feladatunk, hogy a megtanítsuk a különböző társadalmi és történelmi jelenségek összehasonlítását, a források történelmi hitelesség szempontjából történő kritikus vizsgálatát. A diákoknak képessé kell válniuk a társadalmi és történelmi jelenségek összehasonlítására, értékelésére, önálló vélemény megfogalmazására, és ennek érvekkel történő alátámasztására.

A kommunikációs-készség fejlesztésével a diákok képessé válhatnak az események saját szavakkal történő önálló bemutatására, beszámoló, kiselőadások tartására, az ok-okozati viszonyok feltárására, az eltérő társadalmi csoportok indokainak, választási lehetőségeinek bemutatására, értelmezésére. Az érettségi követelményének megfelelően meg kell tanítani az esszéírást is.

A térben és időben való tájékozódás képességének fejlesztésével a tanulók képessé válhatnak az események, személyek időrendbe állítására, kronológiai táblázatok értelmezésére és készítésére. Cél, hogy felismerjék a magyar és egyetemes történelem eseményeit, kölcsönhatásait. Tudjanak adatokat leolvasni a történelmi atlaszból, össze tudják hasonlítani a különböző időszakok történelmi térképeit.

A történelmi folyamatok megismertetése, megértetése megalapozhatja a diákok történelmi és állampolgári tudatának kialakulását. A diák megtanulhatja a közösséghez tartozás fontosságát és feladatait, és azt, hogy a múlt, jelen és jövő eseményei között jelentős összefüggések vannak.

9. évfolyam

Időkeret: 111 óra / év; 3 óra / hét

Alapelvek, célok:

A gimnáziumi történelemtanítás az általános iskolában elsajátított ismeretekre épít. A gimnáziumi tananyag azonban jelentősen túllép az általános iskolai tudásszinten, a tanulóknak további ismereteket nyújt a magyar és egyetemes történelemmel kapcsolatban. Cél, hogy a diákok megtanulják egységben látni a kronológiai és topográfiai adatokat, és tudják a történelem eseményeinek helyes sorrendjét. Fejlesztjük a térben és időben való tájékozódást, az információszerzési képességeket. Az oktatás célja, hogy a tanulók megismerjék a lényegkiemelés, vázlatkészítés és a források kezelésének szabályait. Az év során fejleszteni kívánjuk a diákok kifejezőkészségét, hogy képesek legyenek az események bemutatására, rövid beszámoló, kiselőadások megtartására.

Témakörök	Tananyag	Fejlesztési feladatok/Ajánlott tanulói tevékenységek
I. Az őskor és az ókori Kelet	<p>Az emberré válás folyamata. Az élelemtermelés kialakulása. Az ősi hiedelemvilág. A folyamvölgyi kultúrák: Mezopotámia Egyiptom India Kína. Városállamok és birodalmak: Palesztina Fönícia Perzsia. Vallás és kultúra az ókori Keleten. Az első sportemlékek.</p>	<p>Források gyűjtése, tanulmányozása különböző tudományokból az emberré válásról. A földrajzi sajátosságok leolvasása, a földrajzi tényezők és a történelmi fejlődés összefüggéseinek elemzése a térkép segítségével. Államok kialakulása, terjeszkedése; kölcsönhatások megfigyelése az atlasz segítségével. Mezopotámia és Egyiptom kultúrájának összehasonlítása. Kronológiai táblázat készítése az államok felemelkedésének és hanyatlásának kölcsönhatásairól. Az őskori és ókori kulturális emlékek, sportemlékek összegyűjtése, képi források elemzése.</p>
II. Az ókori Görögország	<p>A görög történelem kezdetei. A polisz születése. A demokrácia kialakulása. A görög-perzsa háborúk. A demokrácia fénykora és válsága. Görög hitvilág, kulturális emlékek. Művészetek, tudományok, hétköznapok. Nagy Sándor birodalma; a hellenizmus.</p>	<p>Az ókori keleti államok és Görögország földrajzi sajátosságainak összehasonlítása. Források értékelése, összevetése a görög demokráciáról. Egyszerűsített ábra készítése az athéni állam működéséről. Beszélgetés, vita az arisztokratikus és demokratikus kormányzásról. Tanulói kiselőadások készítése a görög tudományról és kultúráról. Informáló szövegek feldolgozása az</p>

	Az ókori olimpiai játékok.	olimpiai játékokkal kapcsolatban. Nagy Sándor hadjáratainak nyomon követése a térképen.
III. Az ókori Róma	Róma történelmének kezdetei. Róma világbirodalomává válása. A köztársaság válsága; reformkísérletek. A rabszolgák helyzete; Spartacus. A gladiátorjátékok. Út az egyeduralkodó felé. A császárság első százada. Római hitvilág, tudomány, művészet. A mindennapi élet. A kereszténység kialakulása és elterjedése. Népvándorlás; a birodalom felbomlása.	A római terjeszkedés, világbirodalomává válás folyamatának megfigyelése a történelmi atlaszon. Beszélgetés, vita rendezése, ötletek gyűjtése a birodalomává válás problémáiról és annak megoldási lehetőségeiről; a reformkísérletek megbeszélése. Informáló szövegek gyűjtése, feldolgozása a gladiátorokról. Augustus önéletrajzájának elemzése. Források olvasása a császárság híres személyiségeiről. Tanulói kiselőadások készítése a kultúra, a mindennapi élet témaköreiből. A népvándorlás folyamatának nyomon követése a történelmi atlaszon. Irodalmi emlékek felelevenítése, forráselemzések a kereszténység tanairól. Kihelyezett óra: római kori emlékek megtekintése.
IV. A korai feudalizmus története	A feudális gazdálkodás és társadalom. Nyugat-Európa politikai fejlődése. Nagy Károly birodalma. Államalapítások Észak, Közép- és Kelet-Európában. Az iszlám és az arab világ. Szellemi élet, kultúra. Testkultúra a középkorban; a lovagi tornák.	Ismeretek összegyűjtése, elemzése a feudális gazdasággal és társadalommal kapcsolatos szöveges és képi forrásokból. Egyszerűsített ábra készítése a feudális társadalomról. A népvándorlások, államalapítások nyomon követése a térképen. Kronológiai összehasonlító táblázat készítése az európai eseményekről. Információgyűjtés, kiselőadások készítése a szellemi élet, kultúra területéről. Informáló szövegek gyűjtése, feldolgozása a lovagok életéről, a lovagi tornákról. Beszélgetés a világ vallásairól; hasonlóságok és különbségek keresése.

V. A magyarság története az államalapításig	A magyarok vándorlásának állomásai. A honfoglalás. A honfoglaló nép gazdasága és társadalma. A kalandozások. Géza és István államszervező tevékenysége.	A magyar nép vándorlásainak és a kalandozásoknak nyomon követése a térképen. Informáló szövegek gyűjtése, feldolgozása a harcmodorról. A gazdaság és társadalom témaköreivel kapcsolatos szöveges és képi források elemzése. A magyarokról írt források összegyűjtése, összehasonlító elemzése. István törvényeinek elemzése.
--	---	---

Követelmények:

- A tanulók legyenek képesek rövid / kb. 10-20 sornyi / forrásrészleteket feldolgozni, a megadott kérdésekre válaszolni.
- Tudjanak képeket, rajzokat, szöveges forrásokat saját szavaikkal bemutatni.
- Legyenek képesek egyszerűbb források kritikai elemzésére tanári irányítással.
- Tudják helyesen alkalmazni a keresztény időszámítást, az őskor és ókor legfontosabb eseményeit tudják sorrendbe tenni.
- Tudjanak történelmi eseményeket, folyamatokat leolvasni a történelmi atlaszból.
- Tudjanak anyagot gyűjteni egyszerűbb témákhoz tanári vagy könyvtárosi segítséggel.
- Legyenek képesek tanórai feleletekben számot adni tudásukról.
- Legyenek tisztában a tanév során tanult, a középszintű érettségi követelményeként megjelölt eseményekkel, fogalmakkal, nevekkal.

10. évfolyam

Időkeret: 111 óra / év 3 óra / hét

Alapelvek, célok:

A 10. évfolyam témakörei alapozó jellegűek, mivel sok olyan új fogalmat, eseményt ismertetnek meg, amelyek a későbbiekben fontosak, és a történelmi összefüggések felismeréséhez szükségesek. Így az államok fejlődését meghatározó tényezőket, az elhelyezkedésből adódó lehetőségeket, az országok egymásra gyakorolt hatását. A tananyag oktatásának célja, hogy bemutassa az egyetemes és magyar történelem eseményei közti összefüggéseket, érzékeltesse a különböző társadalmi csoportok eltérő érdekeit, együttműködésének és szembenállásának okait. A nézőpontok sokféleségének bemutatásához minél több ellentétes felfogású forrásrészletet hasonlítunk össze. Az év során a diákok megismerhetik a korszak jelentős személyiségeit. Célunk, hogy tudjanak meg minél többet az emberi kultúra és életmód sajátosságairól, eltérő vonásairól, értékeiről.

Témakörök	Tananyag	Fejlesztési feladatok/Ajánlott tanulói tevékenységek
I. Az érett középkor	A pápaság és császárság harca. A kereszties hadjáratok. A gazdaság és társadalom jellemzői. Nyugat-Európa politikai fejlődése. Közép-és Kelet-Európa sajátosságai. A középkor kultúrája. Mindennapok a középkorban.	A pápaság és császárság harcához kapcsolódó források elemzése. A kereszties hadjáratok nyomon követése a térképen. Informáló szövegek gyűjtése, feldolgozása a lovagok életéről, harcmódoráról. Kronológiai összehasonlító táblázat készítése az európai államok fejlődéséről. Irodalmi emlékek felelevenítése a középkor kultúrájáról. Tanulói kiselőadások, anyaggyűjtés a mindennapi életről.
II. Az Árpád-házi királyok kora	Szent László és Könyves Kálmán. III. Béla kora. II. András és az Aranybulla. IV. Béla és a tatárjárás. Gazdasági és társadalmi változások. Kultúra és mindennapi élet.	László és Kálmán törvényeinek összehasonlítása. Az Aranybulla elemzése. A tatárjárás folyamatának megfigyelése a térképen. Az egyetemes és magyar történelem eseményeinek összevetése, kronológiai táblázat készítése. Az életmóddal kapcsolatos informáló szövegek elolvasása.
IV. A késő középkor	Anglia és Franciaország a XIV-XV. században. A Német-római Birodalom. Itália és a reneszánsz. Cseh-és Lengyelország. Az Oszmán Birodalom.	Kronológiai táblázat készítése az angliai és franciaországi eseményekről. A huszita tanok elolvasása, feldolgozása. A török terjeszkedés nyomon követése a térképen. A reneszánszsal kapcsolatos irodalmi emlékek felelevenítése.
V. Magyarország a XIV-XV. században	Károly Róbert uralkodása. Nagy Lajos politikája. Luxemburgi Zsigmond kora. A török terjeszkedés; Hunyadi János. Hunyadi Mátyás állama. Gazdaság és társadalom. Kultúra és művelődés.	Károly Róbert gazdaságpolitikájával kapcsolatos források elemzése. Nagy Lajos törvényeinek elolvasása; hadjáratainak nyomon követése a térképen. Kronológiai eseménytáblázat készítése Luxemburgi Zsigmond uralkodásáról, az európai kapcsolódásokról. Hunyadi János harcainak nyomon követése a térképen. Források gyűjtése, elemzése

		<p>Mátyás uralkodásáról. Gazdasággal és társadalommal kapcsolatos informáló szövegek elolvasása. Tanulói kiselőadások készítése a kultúra és művelődés témáiból.</p>
VI. A kora újkor / 1490-1721 /	<p>A nagy földrajzi felfedezések és következményei. A modern világgazdasági rendszer kialakulásának kezdetei. A reformáció és irányzatai, az ellenreformáció. Spanyolország: az abszolutizmus kialakulása. A németalföldi szabadságharc. A Tudorok uralkodása. Az angol polgári forradalom. Franciaország hatalmi politikája; a harmincéves háború. XIV. Lajos uralkodása. Közép- és Kelet-Európa. Szellemi élet, kultúra.</p>	<p>A felfedező utak kigyűjtése a történelmi atlaszból. A reformáció irányzatainak megismerése, feldolgozása a forrásokból. Folyamatábra készítése, összefüggések feltárása a harmincéves háborúról, a nagyhatalmak viszonyairól. A korszak uralkodóinak megismerése, uralkodói portrék készítése szakirodalom segítségével / V. Károly; II. Fülöp; VIII. Henrik; I. Erzsébet; XIV. Lajos /. Kronológiai táblázat készítése az angol polgári forradalom szakaszairól. Az angol és francia gazdaság és társadalom jellemzőinek összehasonlítása. Tanulói kiselőadások készítése, anyaggyűjtés a korszak jelentős gondolkodóiról, a szellemi életről és kultúráról.</p>
VII. Magyarország a kora újkorban /1490 – 1711/	<p>A Jagelló-kor. Az ország három részre szakadása; a részek jellemzői. A tizenöt éves háború és a Bocskai- szabadságharc. Bethlen Gábor fejedelemsége. Zrínyi Miklós tevékenysége. A magyar rendek és a Habsburg-dinasztia. A törökök kiűzése. A Rákóczi-szabadságharc. Gazdaság, társadalom, kultúra.</p>	<p>A három részre szakadás folyamatának nyomon követése a történelmi források és az atlasz segítségével. A török hadjáratok, várháborúk eseményeinek megkeresése a térképen. A Bethlen Gáborral kapcsolatos források, informáló szövegek elolvasása, elemzése, kronológiai összehasonlító táblázat készítése a harmincéves háború és Bethlen politikájának kapcsolatairól. Bethlen, Zrínyi, Thököly hadjáratainak megismerése, nyomon követése a térképen. Kronológiai táblázat készítése, összefüggések feltárása a Rákóczi-szabadságharc és az európai események kapcsolatairól.</p>

		A Rákóczi-szabadságharcral kapcsolatos informáló szövegek elolvasása. Tanulói kiselőadás, portrékészítés a korszak híres személyiségeiről. Beszélgetés, vita rendezése a két birodalom határán fekvő Magyarország helyzetéről, lehetőségeiről.
--	--	--

Követelmények:

- A tanulók legyenek képesek történelmi folyamatokat, korszakokat, tárgyi emlékeket felismerni, megkülönböztetni.
- Tudjanak jól felépített feleleteket, kiselőadást tartani történelmi témákból.
- Tudjanak ábrákat, grafikonokat, időrendi táblázatokat, képi forrásokat szóban értelmezni.
- Tudjanak eseményeket, folyamatok részleteit leolvasni a történelmi atlaszból, különböző térképeket összehasonlítani.
- Tudjanak néhány címből álló bibliográfiát készíteni a könyvtár felhasználásával, tanári útmutatás alapján.
- Legyenek képesek különböző források összehasonlítására, az eltérések okainak feltárására.
- Tudják a fontosabb történelmi folyamatokat vagy jelenségeket megfelelő időrendi sorrendbe állítani.
- Szaktanári segítséggel felismerjék a történelmi jelenségek természeti feltételeit, okait.
- Tisztában legyenek a középszintű érettségi követelményében megjelölt legfontosabb nevekkel, fogalmakkal, évszámokkal, topográfiai adatokkal.

11. évfolyam

Időkeret: 111 óra / év; 3 óra / hét

Alapelvek, célok:

A tananyag oktatásának célja, hogy a tanulók képet kapjanak Európa és a világ társadalmi, gazdasági és politikai viszonyainak változásairól. Ismerjék meg a különböző birodalmak összetételét, működési mechanizmusát, a különböző eszmei áramlatokat, az új társadalmi elrendezésekből adódó feszültségeket. Legyenek tisztában Európa polgári átalakulásával, az USA létrejöttének jelentőségével. Célunk megértetni a nemzetközi és a hazai politikai tényezők közötti alapvető összefüggéseket, megmutatni azokat a tényezőket, amelyek gyökeresen megváltoztatták Európa és a világ képét, a termelési módokat, az életviszonyokat. A tanév során a diákok megismerkedhetnek a korszak tárgyi emlékeivel és híres személyiségeinek életútjával.

Cél, hogy képessé váljanak a különböző képi, szöveges és egyéb források értelmezésére, feldolgozására, összehasonlítására.

Témakörök	Tananyag	Fejlesztési feladatok/Ajánlott tanulói tevékenységek
I. A felvilágosodás kora / 1721-1789 /	A felvilágosodás. A felvilágosult abszolutizmus Ausztriában, Poroszországban és Oroszországban. Az amerikai függetlenségi háború. Testkultúra a felvilágosodás korában.	A felvilágosodással kapcsolatos források elemzése. A felvilágosult abszolutista uralkodókat bemutató informáló szövegek elolvasása, feldolgozása. Összehasonlító táblázat készítése az USA északi és déli államairól. A Függetlenségi Nyilatkozat elemzése, összevetése a felvilágosodás gondolataival. Az USA alkotmányát bemutató ábra elemzése, szöveges bemutatása.
II. Magyarország újjászerveződése a Habsburg Birodalomban / 1711-1790 /	A magyar királyság a Habsburg Birodalomban. Demográfiai viszonyok, etnikai arányok átalakulása. Mária Terézia uralkodása. II. József felvilágosult abszolutizmusa. Művelődés, egyházak, iskolák.	Információgyűjtés különböző forrásokból; okok feltárása, következtetések levonása a demográfiai változásokról. Mária Terézia és II. József rendeleteinek elolvasása, feldolgozása. Informáló szövegek elolvasása a művelődés és kultúra témaköreiből.
III. A forradalmak kora /1789-1847/	A francia forradalom kezdete. Az alkotmányos monarchia. A girondiak köztársasága. A jakobinus diktatúra. Az ipari forradalom és társadalmi következményei. A XIX. század eszméi. Forradalmi hullámok a XIX. század első felében.	Egyszerűsített kronológiai táblázat készítése a francia forradalom szakaszairól. A forradalom eseményeiről, alakjairól szóló informáló szövegek, források elolvasása, elemzése. Az emberi és polgári jogok nyilatkozatának elemzése. Beszélgetés, vita rendezése a jakobinus diktatúra sajátosságairól. Tanulói kiselőadás készítése, információgyűjtés Napóleonnól. A francia hódítás eseményeinek, helyszíneinek beazonosítása a térképen. Informáló szövegek, források elolvasása, feldolgozása az ipari forradalomról. Szemléltető képek megfigyelése, elemzése a társadalmi változásokról. Informáló szövegek elolvasása a XIX. sz. első felének forradalmairól.

<p>IV. A polgárosodás kezdetei Magyarországon /1790-1847</p>	<p>Magyarország a francia forradalom és a napóleoni háborúk korában. Gazdasági és társadalmi változások a XIX. század elején. Széchenyi István tevékenysége. A polgárosodás fő kérdéskörei. A reformkori országgyűlések és eredményeik. Széchenyi és Kossuth vitája. Reformkori művelődés és kultúra. A modern magyar sport úttörői.</p>	<p>Az egyetemes és magyar történelem összefüggéseit feltáró táblázat készítése a francia forradalomtól az 1848-as forradalmakig. A rendi gyűlések működését bemutató ábra elemzése. Széchenyi elméleti és gyakorlati munkáit bemutató szövegek, képek elemzése. Széchenyi és Kossuth programjának összehasonlítása beszélgetés, vita keretében. Ismeretterjesztő szövegek feldolgozása a reformkor híres személyiségeiről, a sporttal kapcsolatos gondolatokról. Kronológiai eseménytábla készítése a reformkori országgyűlésekről. Fogalommagyarázatok készítése a reformkori kérdésekről. Irodalmi emlékek felelevenítése, tanulói kiselőadások készítése a reformkori művelődésről és kultúráról.</p>
<p>V. Forradalom és szabadságharc Magyarországon / 1848-1849 /</p>	<p>A népek tavasza; a pesti forradalom eseményei. Az áprilisi törvények. A forradalom nehézségei; a nemzetiségek mozgalmi. A szabadságharc kibontakozása; nemzeti önvédelem megszervezése. A tavaszi hadjárat és következményei. A szabadságharc bukása.</p>	<p>Az áprilisi törvények elemzése. A szabadságharc eseményeinek nyomon követése a térképen, helyszíneinek beazonosítása vaktérképen. Kronológiai táblázat készítése a forradalom és szabadságharc fontos eseményeiről. Beszélgetés, vita rendezése Magyarország lehetőségeiről, az európai összefüggésekről, a szabadságharc bukásáról.</p>
<p>VI. A nemzetállamok és az imperializmus kora / 1849-1914 /</p>	<p>Hatalmi átrendeződés. Az egységes Olaszország születése. A német egység létrejötte. Az USA polgárháborúja. A második ipari forradalom és következményei. A Balkán helyzete; a keleti kérdés. A szövetségi rendszerek. A „boldog békeévek” életmódbeli változásai; az újkori olimpiai eszme első</p>	<p>Az olasz és német egység kialakulásának nyomon követése a térképen, kapcsolódó szöveges és képi források feldolgozása. Egyszerűsített táblázat készítése Bismarck Európájáról, a szövetségi rendszerek létrejöttéről. Informáló szövegek elolvasása, feldolgozása az USA-ról. A második ipari forradalomhoz kapcsolódó szöveges és képi források, ábrák elemzése. A „keleti kérdés” összefüggéseinek</p>

	képviselői.	feltárása, informáló szövegek elolvasása, feldolgozása. Az életmód változásaival, a sport és az újkori olimpia megjelenésével kapcsolatos informáló szövegek gyűjtése, feldolgozása.
VII. A polgárosodás kibontakozása Magyarországon / 1849-1914 /	Magyarország a szabadságharc leverése után. A kiegyezés megkötése, tartalma és értékelése. A dualizmus rendszere. Gazdaság és társadalom. Életmód, tudomány és kultúra. A magyar versenysport kialakulása.	Informáló szövegek elolvasása, elemzése a kiegyezéshez vezető útról. A dualista rendszert bemutató ábra elemzése, szöveges bemutatása. A kiegyezés értékelése források összehasonlításával, beszélgetés, vita keretében, érvelés technikájának gyakorlásával. Egyszerűsített ábra készítése a politikai pártok változásairól. A gazdasággal és társadalommal kapcsolatos szöveges és képi források, ábrák elemzése, feldolgozása. Irodalmi emlékek felelevenítése a korszak társadalmi és politikai sajátosságairól. Kihelyezett óra: Budapest századfordulós műemlékeinek megtekintése. Tanulói kiselőadások a tudomány és kultúra témaköreiből, a korszak sportembereiről.

Követelmények:

- A tanulók legyenek képesek a források és tankönyvi szövegek egybevetésére, feldolgozására, a lényeg kiemelésére.
- Tudjanak bibliográfiákat készíteni, adatokat gyűjteni a könyvtár és az internet felhasználásával.
- Tudjanak jól felépített, szabadon előadott feleletet vagy rövidebb kiselőadást tartani történelmi témákról.
- Tudjanak ábrákat, grafikonokat és egyéb forrásokat értelmezni élőszóban.
- Tudjanak eltérő jellegű forrásokat elemezni, értékelni.
- Legyenek képesek rövid jegyzetet készíteni normál beszédtempójú előadás alapján és megadott szövegekből.
- Tudjanak kronológiákat használni, összehasonlítani és készíteni.
- Ismerjék fel a történelmi folyamatokat, korszakokat, és megfelelő időrendi sorrendbe tudják ezeket állítani.
- Tisztában legyenek a követelményekben megjelölt legfontosabb évszámokkal, nevekkal, fogalmakkal, topográfiai adatokkal.

12. évfolyam

Időkeret: 111 óra / év; 3 óra / hét

Alapelvek, célok:

A 12. évfolyam legfontosabb célja, hogy a diákokat felkészítse az érettségire. Ennek érdekében a már korábban megszerzett képességek és ismeretek elmélyítésére törekszik. Az ismeretszerzés forrásai egyre inkább bővíthetők a korabeli filmek megtekintésével és a médiából szerezhető ismeretekkel. Cél, hogy a diákok szóban és írásban is képesek legyenek bemutatni egy-egy történelmi témát, és képessé váljanak az ezzel összefüggő saját vélemény megfogalmazására is. Az év során a diákok megismerkedhetnek a XX. század legfontosabb eseményeivel, személyiségeivel, a közelmúlt és jelen között meglévő összefüggésekkel. Az ismeretek bemutatásának célja, hogy a tanulók átérezzék, hogy az adott történelmi kor hogyan hatott az emberek életére, hogyan határozta meg lehetőségeiket, sorsukat. Cél, hogy a diákok megismerjék a világ átrendeződésének lépéseit, folyamatát, találjanak kapcsolatot az államok, régiók, kontinensek múltban lejátszódó történelmi eseményei és jelen helyzete, állapota között.

Témakörök	Tananyag	Fejlesztési feladatok/Ajánlott tanulói tevékenységek
I. Az első világháború és következményei	A világháború jellege, jellemzői. Forradalom Oroszországban. Forradalmak Magyarországon. A békerendszer.	Az I. világháború hadszíntereinek megkeresése, eseményeinek nyomon követése a térképen. Az első világháború utáni határváltozások megfigyelése a történelmi atlaszban, összehasonlítása a világháború előtti állapotokkal. Kronológiai eseménytábla készítése az I. világháború frontjairól, eseményeiről. Beszélgetés, vita rendezése a háborús felelősség kérdéséről, a párizsi békékről. Informáló szövegek feldolgozása a forradalmakról.
II. A két világháború között / 1919- 1939 /	A gazdaság és társadalom új jelenségei. Az USA és az 1929-33-as gazdasági válság. A nemzetiszocializmus hatása és működési mechanizmusa. A sztálini diktatúra az 1920-30-as években. A testnevelés és sport intézményrendszerei; a	Szöveges és képi források elolvasása, elemzése a két világháború közti gazdaság és társadalom jelenségeiről. Az USA és az európai gazdaság összefüggéseinek feltárása. A gazdasági válsággal kapcsolatos ábrák, források elemzése, megbeszélése. A sztálini diktatúrával kapcsolatos film megtekintése, megbeszélése.

	sportpropaganda.	Forráselemzések a fasizmusról. A II. világháborút megelőző területi változások megfigyelése, elemzése az atlasz segítségével. A sporttörténettel kapcsolatos ismeretterjesztő szövegek feldolgozása.
III. Magyarország a két világháború között / 1919-1939/	A trianoni béke és hatása. A Horthy-rendszer konszolidációja. Gazdasági válság és jobbratulódás a belpolitikában. Művelődési viszonyok és az életmód. A magyar külpolitika mozgásteré, alternatívái. A sport ügyének felkarolása.	A trianoni béke és hatásával kapcsolatos források, ábrák elemzése. A korszak jelentős személyiségeinek megismerése, értékelése ismeretterjesztő szövegek felhasználásával. Az egyetemes és magyar történelem eseményeit összehasonlító kronológiai eseménytábla készítése. Beszélgetés, vita rendezése a magyar külpolitika mozgásterével, lehetőségeivel kapcsolatban. A két világháború közti művelődéssel és sporttal kapcsolatos irodalmi és egyéb emlékek, források gyűjtése, megbeszélése.
IV. A második világháború	A világháború előzményei, katonai és politikai fordulópontjai. A szövetségesek győzelme, a háború jellege. A holocaust. Magyarország háborús részvétele. A német megszállás; a holocaust Magyarországon. Magyarország szovjet felszabadítása és megszállása.	A II. világháború hadszíntereinek beazonosítása, a hadiesemények nyomon követése a térképen. Kronológiai táblázat készítése a háború eseményeiről. A háborúval kapcsolatos filmek megtekintése, elemzése. A háborúval kapcsolatos eltérő források összevetése, feldolgozása. Tanulói kiselőadások készítése a II. világháború híres személyiségeiről. Kihelyezett óra: a Holocaust Dokumentációs Központ megtekintése.
V. A jelenkor /1945- től napjainkig/	Az ENSZ létrejötte, működése. A hidegháborús szembenállás. A fejlett piacgazdaság, a demokratikus berendezkedés országai. Az európai integráció története. A „harmadik világ”.	Az ENSZ működését bemutató ábra elemzése. Kronológiai eseménytábla készítése a hidegháború és az enyhülés állomásairól. Az országok II. világháború utáni történelmével kapcsolatos informáló szövegek elolvasása, feldolgozása. A gyarmati rendszer felbomlásának

	<p>A szocialista rendszerek kialakulása, fejlődése és kudarca. A közel-keleti konfliktusok. A távol-keleti régió. A globális világ és problémái. Az olimpiai mozgalom és a tömegsport kihívásai.</p>	<p>nyomon követése a történelmi atlasz segítségével, térképvázlatok elemzése. Információgyűjtés, tanulói kiselőadások készítése az európai integráció és a globalizáció témaköreiből, az olimpiákkal kapcsolatban.</p>
<p>VI. Magyarország a második világháború után</p>	<p>A demokratikus közélet kiépítésének kísérlete. A párizsi békeszerződés; a határon túli magyarság sorsa. A kommunista diktatúra kiépítése. A forradalomhoz vezető út. Az 1956-os forradalom és szabadságharc. A Kádár rendszer kiépülése, jellemzői. Életmód, kultúra. A rendszerváltozás. A szocializmus testkultúrája.</p>	<p>A II. világháború utáni Magyarországgal kapcsolatos informáló szövegek, források feldolgozása. Az 50-es évekkel kapcsolatos filmek megtekintése, elemzése. Eltérő források összevetése, értékelése. Kihelyezett óra; az 1956-os forradalom valamelyik emlékhelyének megtekintése. A magyar és egyetemes történelem összefüggéseit feltáró eseménytábla készítése. Tanulói kiselőadások, anyaggyűjtés az életmód, kultúra, sport és a rendszerváltozás témaköreivel kapcsolatban.</p>

Követelmények:

- A diákok tudjanak különböző típusú forrásokat értelmezni, feldolgozni, összehasonlítani.
- Tudjanak ábrákat, grafikonokat, képi forrásokat életrészletben értelmezni, ezek segítségével történelmi eseményeket, folyamatokat bemutatni.
- Legyenek képesek nyomon követni az egyes eseményeket a média különböző területeinek segítségével.
- Tudjanak tájékozódni a különböző szakirodalomban, ezek segítségével anyagot gyűjteni, és egy-egy témát szóban vagy írásban átfogóan, szabatosan kifejteni.
- Legyenek képesek egy-egy témában tudásra épülő saját vélemény kifejtésére.
- Lássák szinkronban a magyar és egyetemes történelem eseményeit.
- Tudják a középszintű érettségi követelményében megjelölt évszámokat, neveket, fogalmakat és topográfiai adatokat.

EMBERISMERET

7. évfolyam

Célok, alapelvek:

Az emberről való tudás, önmagunk ismerete. A mindennapi életben felvetődő „ki vagyok én?” kérdésre próbál választ adni a tantárgy tanulása. Az embertan tanulása lehetőséget teremt az *embertudományok szintézisére a sporttal ötvözve*. A tantárgy tanulásának célja, hogy a tanulók ismerjék meg önmagukat és az önfejlesztés lehetőségeit. Társas kapcsolataikban törekedjenek a toleráns, empatikus viselkedés kialakítására. Forrás-szövegek értelmezésével, elemzésével fejlesztik kritikai gondolkodásukat. Ismerjék és legyenek képesek kommunikálni az emberre jellemző főbb tulajdonságokat és fejlődésének folyamatát.

Időkeret: 18 óra/év; 0,5 óra/hét

Ajánlás: Epoque

Témakörök	Tananyag	Fejlesztési feladatok/Ajánlott tanulói tevékenységek
1. Íme az ember		
1.1. Az ember egyedfejlődése	Életszakaszok (csecsemőkor, kisgyermekkor, iskoláskor, serdülőkor, ifjúkor, felnőttkor, öregkor) Életkori sajátosságok.	Beszélgetés a megélt életútról a tapasztalatok összegzése, általánosítás. Az életkori jellemzők rendszerezése.
1.2. Az ember hármas egysége Testi - lelki egészség	Test, lélek, szellem. Egészség, betegség. Fogyatékoság, rendellenesség. A sportoló fiatal egysége. (Ép testben ép lélek!)	Az ember hármas egységének megértése szövegfeldolgozással. Példák az egészség, a betegség a fogyatékoság, a rendellenesség fogalmához. <i>Sportpéldák.</i>
1.3. Az emberi érzések világa	Érzékelés, észlelés. Az emberi érzékelés rendszere. Ösztönök, érzelmek. Általánosítás, előítélet. Az ízlés.	A fogalmak megértése szövegfeldolgozás, folyamatábra és modellezés által. Mindennapi példák hozzárendelése a fogalmakhoz. <i>Sportpéldák.</i>
1.4. Az emberi gondolkodás világa	Beszéd és a gondolkodás. Az emlékezés. Az álom. A tanulás és a tudás. Okosság és a bölcsesség.	Irányított beszélgetés, véleményalkotás és ütköztetés az emberi gondolkodás világáról. A tanulás oksági összefüggéseinek feltárása, szintézisalkotás.

1.5. Énünk és személyiségünk Énkép, önismeret	Énünk és énjeink. Személyiség típusok. Vérmérséklet. Jellem, személyiség. Képesség, tehetség. Ötlet és akarat. Sportolói énünk, személyiségünk.	A fogalmak és a tipológiák értelmezése, viselkedési formák hozzárendelése Az összefüggések felismerése ábraelemzéssel és szövegfeldolgozással. <i>Sportpéldák.</i>
2. Erkölcsi énünk		
2.1. Értékelés, érték Énkép, önismeret	Értékelés és az érték fogalma. Az értékelés nehézségei. Önértékelés. Értékformák, érték párok. Sportértékek.	A fogalmak definiálása értékpárok alkalmazásával. Értékformák számbavétele és a jellemzők hozzárendelése. (<i>Sportérték-fair play - Olimpia</i>)
2.2. Szokások, normák. Népi hagyományok	Családi, iskolai, csoport, <i>sportági</i> szokások, normák, hagyományok. Szocializáció.	Szokások, normák, hagyományok számbavétele, tipizálása. Az összefüggések szemléltetése <i>sportpéldákkal.</i>
2.3. Az erény és a bűn. A lelkiismeret. Énkép, önismeret	Jó és a rossz. Az erények. A helyes életvezetés. Sporterények. Szándék és tett. Hiba, vétség, bűn. A lelkiismeret.	Az erények számbavétele és tipizálása. Az elérendő erények megfogalmazása. A bűn és a lelkiismeret összefüggésének feltárása <i>sportpéldákkal.</i>
3. Társas kapcsolatok		
3.1. Családi kapcsolatok	Szülők, nagyszülők. Testvérek, unokatestvérek. Rokonság.	Családfa készítése életkor, foglalkozás, iskolai végzettség, <i>sporttevékenység</i> alapján.
3.2. Csoport kapcsolatok	Csoportjellemzők, csoporthatások. Kortárs csoportok. Sportegyesület, szakosztály.	A csoportjellemzők, csoporthatások megismerése szituációs helyzetek elemzésével.
3.3. Páros kapcsolatok	Barátság. Szeretlem, házasság. Nemi érettség. Konfliktusok - megoldások.	Irányított beszélgetés a kapcsolatokról. A problémák ok - okozati összefüggéseinek feltárása. Megoldások keresése.
3.4. Szerepek	Férfi és női szerepek. Diákszerepek. Sportolói szerepek.	A különböző szerepek felsorolása, rendszerezése. Sportolói szerepek leírása.
4. Társadalmi létünk		
4.1. A társadalom világa	Társadalmi intézmények. Társadalmi egységek. Társadalmi folyamatok. Sportintézmények.	Az intézmények csoportosítása, intézetek, szervezetek, működési célok, feladatok hozzárendelése.
4.2. A jog világa IKT	Az emberi jogról. A gyermekek jogairól. A diákjogról. A sportoló fiatal jogairól.	Jogi dokumentumok keresése egy - egy adott problémához. A szakszöveg értelmezése, elemzése, alkalmazása.

4.3. A kultúra világa Népi kultúra Európai kultúra	Szabadidő - szórakozás. Kultúra - művelődés. Műveltség és képzettség. Sportkultúra.	A fogalmak értelmezése az összefüggések feltárása a napi és megélt tapasztalatok alapján. Brain - storming alkalmazása.
4.4. A vallás világa Népi hagyományok IKT	Istenhit és vallás. Világvallások. Népi vallásosság.	A vallásos világ főbb jellemzőinek megismerése forrásgyűjtemény készítésével.
4.5. Életmód, életminőség. Testi - lelki egészség	Jólét és jól - lét. Életszínvonal, életmód, életstílus. Ünnep és ünneplés.	Irányított beszélgetés az életmódról. A tapasztalatok összegzése, következtetések.

Megjegyzés: Az altémák mellett vastagon szedett szövegek a kiemelt fejlesztési feladatok integrációjára utalnak.

Követelmények

- A tanuló ismerje és tudja példákkal szemlélteti az életszakaszokat, a test, lélek, a szellem egységét.
- Tudja értelmezni és alkalmazni az emberi érzések és gondolkodás világának fogalmait.
- Képes a tipológiákhoz viselkedési formákat rendelni.
- Az értékformákhoz, *sportértékekhez* jellemzőket tud hozzárendelni.
- Saját példával ismertetni tudja a szocializáció, *sportszocializáció* folyamatát.
- Normákat, szokásokat, hagyományokat példákkal, *sportpéldákkal* tud szemléltetni.
- Képes az erényeket tipizálni. Ismeri a bűn és a lelkiismeret összefüggéseit.
- Ismertetni tudja a családi kapcsolatokat családfa készítésével.
- A csoport - és a páros kapcsolatok rendszerét, jellemzőit példákkal tudja szemléltetni.
- Ismeri a férfi, női, diák és *sportolói* szerepeket.
- Az intézményekhez intézeteket, szervezeteket, működési célokat tud hozzárendelni.
- Egy adott problémához jogi dokumentumokat tud keresni az interneten.
- Tájékozódni tud a kulturális, a *sportesemények*, a művelődési lehetőségek világában.
- Ismeri a világvallások és a népi vallásosság főbb jellemzőit.

ETIKA

9. évfolyam

Alapelvek, célok:

Az emberről való tudás, önmagunk ismerete. A mindennapi életben felvetődő „ki vagyok én?” kérdésre a tudomány a „mi az én?” kérdésre adott válaszaival próbál segíteni. Az etika tanulása lehetőséget teremt az embertudományok szintézisére a *sporttal, sporttevékenységekkel* ötvözve. A tantárgy tanulásának célja, hogy a tanulók ismerjék meg a konszenzusos etika alapelveit és ezen alapelveket a tantárgy tanulása során helyesen alkalmazzák. Forrásszövegek értelmezésével, elemzésével fejlesszék kritikai gondolkodásukat. Ismerjék és legyenek képesek kommunikálni erkölcsi felfogásokat és cselekedeteket, a társas kapcsolatokat, az erkölcs és a társadalom viszonyát. A sportetika tanulása során ismerjék meg és ezáltal tudatosodjon az *olimpiai eszme* szellemisége, a sportolókra vonatkozó erkölcsi normák és szabályok iránti felelősségérzet.

Időkeret: 18 óra/év; 0,5 óra/hét

Ajánlás: *Epocha*

Témakörök	Tananyag	Fejlesztési feladatok/Ajánlott tanulói tevékenységek
1. Az etika mint tudomány		
1.1. Az etika fogalomrendszere	Antropológia, etika, erkölcs, morál, ethosz, éthosz, <i>sportethosz, sportéthosz</i> .	A fogalmak értelmezése lexikon segítségével. Az egyes fogalmakhoz általános- és <i>sportpéldák</i> rendelése.
1.2. Erkölcsi érvelésmódok	Tekintélyelvű, természetjogi, észjogi, haszonelvű, teleológiai, kötelességetikai, felelősségetikai érvelésmódok.	Az érvelésmódok megismerése forrásszövegek elemzésével. <i>Sportpéldák</i> alkalmazása.
1.3. Különböző korok etikai jellemzői és filozófusai IKT	Ókor (pl. Szokratész, Platón). Középkor (pl. Szent Ágoston). Újkor (pl. Spinoza, Kant, Hume). XIX.-XX. sz. (pl. Schopenhauer, Nietzsche, Sartre).	Forrásszövegek keresése, jegyzetelés, prezentáció készítése.
2. Az emberi természet		
2.1. Emberfogalmak	Biológiai, történelmi, pszichológiai, etikai emberfogalmak.	Az emberfogalmak összehasonlító elemzése.

2.2. A személyiség kialakulása	A személyiség meghatározó tényezői (biológiai adottság, vérmérséklet, szocializáció). Az egyén szocializációjának színterei. <i>Sportági szocializáció.</i>	Irányított beszélgetés a tapasztalatok összegzése. Családi, iskolai, <i>sportegyesületi</i> szocializációs folyamatok megfogalmazása, rögzítése.
2.3. A személyiség típusai. Tipológiák. Énkép, önismeret	Hippokratész (szangvinikus, kolerikus, melankolikus, flegmatikus). Kretsmer (piknikus, atletikus, leptoszom). Jung (introvertált, extrovertált).	A tipizálások megismerése szakszövegek feldolgozásával. Egyes típusokba történő besorolás és azok indoklása. <i>A sportolóra</i> jellemző típus megfogalmazása.
2.4. Az erények és a jellem. Az erények problematikája. Énkép, önismeret	Az erények tipizálása (személyiségi, közösségi, társadalmi, hivatásbeli, karakterológiai <i>sporterények</i>). A jellem kialakulása, fejlődése.	Az erények számbavétele és besorolása. Az elérendő erények megfogalmazása. A jellemé válás folyamatának ábrázolása.
3. Érték és erkölcs		
3.1. Értékrendek, értékrendszerek Európai kultúra	Érték fogalma, értékformák. Életcélok, egyéni értékrendek, <i>sportértékek</i> , értékorientációs kategóriák. Az európai civilizáció és más kultúrák értékei.	Az értékek számbavétele a mindennapi tapasztalat alapján. Az életcélok megvalósításához értékek hozzárendelése. Kultúrák értékeinek összehasonlítása.
3.2. Természetkép, világkép, világnézet Énkép, önismeret	A természetkép fogalma. Filozófiai, természettudományos, vallási, politikai, művészeti világképek, világnézetek.	A fogalmak és a világképek értelmezése lexikon segítségével. Saját világnézet meghatározása a <i>sportértékek</i> figyelembevételével.
3.3. Erkölcsi kérdések	Választás, döntés, felelősség. Autonómia, egymásrataltság. Boldogság.	Beszélgetés és vita az etika alapfogalmairól. <i>A sport erkölcsi</i> problémáinak megfogalmazása.
3.4. A szeretet etikája	Szülői, testvéri, gyermeki, <i>sporttársi</i> szeretet, önszeretet, barátság, szerelem, házasság, csalódás, válás.	Beszélgetés és vita a szeretet etikai kategóriáiról. A negatív kategóriák ok-kutatása.
4. Erkölcs és társadalom		
4.1. Társadalmi identitás Európai identitás	Az identitás és a hazaszeretet fogalma. Egyéni, csoport, <i>sport</i> , nemzeti, társadalmi, európai identitás. Identitás-zavarok.	A fogalmak értelmezése. Értelmi, érzelmi magatartásformák megfogalmazása. Tapasztalati példák az identitás-zavarokra.
4.2. Emberi alapjogok, kötelességek	Emberi Jogok Nyilatkozata. A magyar alkotmány.	A dokumentumok értelmezése, elemzése. Problémák feltárása, megvitatása.
4.3. Társadalmi előítéletek	Az előítélet fogalma, kialakulása. Sztereotipizálás, stigmázás. Sport – előítéletek. Az előítélet problematikája.	A fogalmak tisztázása (lexikon). Sportpéldák elemzése. A problémák elemzése, alternatív megoldások megfogalmazása.

5. Korunk erkölcsi kihívásai		
5.1. Az élet és tudomány kérdései	Születésszabályozás, géntechnológia, eutanázia.	A problémák feltárása, elemzése, alternatívák felállítása.
5.2. A technológiai fejlődés kérdései	A tudományos - technológiai haladás erkölcsi kihívásai, dilemmái.	Beszélgetés és vita az elmúlt tíz év technikai fejlődéséről és azok erkölcsi hatásairól.
5.3. Az emberiség jövőjéről Környezeti etika	Az emberiség nyolc fő bűne, amellyel saját létét veszélyezteti (Konrád Lorenz). Környezetvédő mozgalmak. Környezettudatos magatartás.	Beszélgetés és vita a „bűnökről”. A lakóhely, <i>sportlétesítmény</i> környezeti állapotának feltérképezése. Javaslatok megfogalmazása.
SPORT ÉS ETIKA		
Témakörök	Tananyag	Fejlesztési feladatok/Ajánlott tanulói tevékenység
1. Az olimpiai eszme		
1.1. Az Olimpiai Charta	Az Olimpiai Charta szövege. (Coubertin: Óda a sporthoz)	Dokumentum-elemzés, értelmezés.
1.2. Az Olimpiai eskü	Az Olimpiai eskü szövege (ókor, újkor).	Az eskü szövegének elemzése, értelmezése, memorizálása.
1.3. A NOB és a MOB etikai kódexe	A NOB etikai kódexének szövege.	Dokumentum-elemzés, értelmezés.
1.4. Doppingellenes küzdelem	A WADA szerepe. Doppingtörvény.	Dokumentum-elemzés, értelmezés.
2. Fair play		
2.1. A fair play kialakulása; fair play - díjasok	A fair play kialakulásának története. A nemzetközi és a magyar sportélet díjazottai.	Forrásgyűjtés, rendszerezés. Esettanulmányozás. „Én mit tettem volna?” megfogalmazása.
2.2. A sportoló fiatal etikai kódexe	Sportegyesületi etikai kódex.	Dokumentum-elemzés, értelmezés. Sportpéldák gyűjtése.
2.3. Az edzők etikai kódexe	Sportegyesületi etikai kódex.	Dokumentum-elemzés, értelmezés. Sportpéldák gyűjtése.
2.4. A szülők etikai kódexe	Sportegyesületi etikai kódex.	Dokumentum-elemzés, értelmezés. Sportpéldák gyűjtése.

Megjegyzés: Az altémák mellett vastagon szedett szövegek a kiemelt fejlesztési feladatok integrációjára utalnak.

Követelmények

- A tanuló értse és tudja értelmezni az etika fogalomrendszerét.
- Ismerje fel a forrásszövegekben az erkölcsi, etikai felfogásokat és érvelésmódokat.
- Legyen képes forrásszövegek keresésére és prezentáció készítésére (különböző korok etikai).
- Ismerje és tudja alkalmazni a személyiségtipológiákat és azok főbb jellemzőit.
- Legyen képes saját példával ismertetni az egyén szocializációs, *sportszocializációs* folyamatát.
- Tudja tipizálni az erényeket. Legyen képes az erény problematikáját példákkal illusztrálni.
- Legyen képes különböző kultúrák értékeinek összehasonlító elemzésére.

- Ismerje a különböző világképeket, és legyen képes megfogalmazni saját egyéni világnézetét.
- Legyen képes az erkölcsi kérdések megvitatásában alkotó módon közreműködni.
- Tudja értelmezni a különböző identitás-fogalmakat és identitás-zavarokat.
- Ismerje és tudja értelmezni az emberi jogok alapidokumentumait és szövegrészeit.
- A társadalmi igazságosság és előítélet fogalmait példákkal tudja illusztrálni.
- Legyen képes korunk erkölcsi kihívásainak vitájában aktívan és alkotó módon közreműködni.
- Ismerje és tudja értelmezni az *olimpiai eszme dokumentumait* és szövegrészeit.
- Legyen képes a *fair play etikai kódexeit* sportpéldákkal szemléltetni.

TÁRSADALOMISMERET

Alapelvek, célok:

A társadalomismeret önálló tantárgyként való oktatására a sportiskolai kerettanterv a 12. évfolyamon nyújt lehetőséget. Célja elsősorban az, hogy a diákokat felkészítse a felelős társadalmi szerepvállalásra, segítséget nyújtson a társadalmi beilleszkedéshez és a tudatos életvezetés kialakításához. Segítse a jelenkor eseményeinek ismeretét, megértését.

A diákok a tantárgy oktatása során ismerkedjenek meg részletesebben, vagy rendszerezék a korábban tanult ismereteiket az év során megbeszélendő témakörökben. Így legyenek tisztában az ember környezetre gyakorolt tevékenységével, az ebből adódó problémákkal és megoldási lehetőségekkel. Ismerjék meg az államok működési mechanizmusainak alapjait, a Magyar Köztársaság intézményrendszerét. Ismerjék meg az alapvető emberi jogokat és kötelességeket. Kapjanak tudományos igényű információkat az emberi lélek működéséről, tudják megérteni, értelmezni saját cselekedeteiket, a család szerepét és funkcióit. Ismerjék meg a társadalmi együttélés szabályait, legyenek képesek a társadalmi problémák beazonosítására, a mások iránti türelemre és toleranciára. Legyenek képesek saját vélemény kialakítására, közlésére. Legyenek tisztában az Európai Unió szerepével, napjaink nemzetközi konfliktusaival.

A témák feldolgozása elsősorban egyéni vagy csoportos információszerzéssel, beszélgetés vagy vita keretében történik, ezáltal a diákok ismeretszerzési képességét és kommunikációs készségét is fejlesztjük.

12. évfolyam

Időkeret: 32 óra/év; 1 óra/hét

Témakörök	Tananyag	Fejlesztési feladatok/Ajánlott tanulói tevékenységek
I. Az egyén és természeti környezetének változásai	Az ökológia és a társadalom viszonyrendszere. Az emberi tevékenység hatása Földünk éghajlatváltozásaira; a természet pusztítása. A természeti környezet értékeinek védelme.	A témakörrel kapcsolatos informáló szövegek elolvasása, feldolgozása. Egyéni vagy közös információgyűjtés Földünk természeti katasztrófáiról. Beszélgetés, „ötletbörze” környezetvédelmi lehetőségeinkről, feladatainkról.
II. Az állam típusa és intézményei	Az állam kialakulása és fejlődése. A polgári alkotmányos eszmék és az állam. Államberendezkedések a XX. században. A választójog és a választási rendszerek fejlődése. A magyar választási rendszer.	Az állam fejlődésével kapcsolatos informáló szövegek elolvasása, feldolgozása. Forráselemzések a polgári eszmékkel, szabadságjogokkal kapcsolatban. A választási rendszerekkel kapcsolatos ábrák elemzése, feldolgozása. Információgyűjtés különböző forrásokból a magyar választási rendszer sajátosságairól.
III. Jogi alapismeretek	Az emberi alapjogok. A gyermekek jogai. Jogok és kötelességek. Jogsérelem, jogorvoslat, büntetés. Kisebbségi jogok.	Az emberi jogokkal kapcsolatos informáló szövegek, törvények elolvasása, megbeszélése. Beszélgetés, vita a jogokról és kötelességekről, szituációs játékok rendezése. A kisebbségek helyzetével kapcsolatos irodalmi és történelmi példák gyűjtése, feldolgozása.
IV. A lélek világa	Az önismeret. A szocializáció folyamata, a személyiség fejlődése. A serdülőkor jellegzetességei. Lelki problémák a serdülőkorban. A család és a felnőtté válás. A magyar társadalom lelkiállapotának jellemzői.	Önismereti tesztek kitöltése, megbeszélése. A személyiség fejlődésével kapcsolatos információs szöveg feldolgozása. Beszélgetés a serdülőkorról, saját tapasztalatok megvitatása. A magyar társadalom állapotát bemutató informáló szövegek elolvasása, feldolgozása, grafikonok, ábrák elemzése.

		Filmvetítés a témával kapcsolatban.
V. Az egyén és civilizációs környezete	Egyén, család, társadalom. A család funkciói. Társadalmi konfliktusok. Kisebbségi élethelyzetek; deviancia. Előítélet, tolerancia, szolidaritás. A kommunikáció szerepe a modern társadalomban.	A család helyzete, működése napjainkban – tanulói példák gyűjtése, megbeszélése. Egyéni és közös anyaggyűjtés, ismeretterjesztő szövegek feldolgozása a család szerepéről régen és ma. Szituációs játékok rendezése a tolerancia és szolidaritás gyakorlására. Egyéni és közös anyaggyűjtés, feldolgozás a média hatalmáról.
VI. Az európaiság története	Az európaiság gyökerei. Európa „kettészakadása” a II. világháború után. Nemzetközi biztonsági és katonai szervezetek. Az Európai Unió kialakulása és szervezete. Az új évezred kihívásai. Magyarország és az integráció.	Eltérő források gyűjtése, összevetése, feldolgozása. Európa II. világháború utáni változásairól. Az ENSZ működését bemutató ábra szöveges kifejtése, az ENSZ alapokmányának elemzése. Beszélgetés, vita az integráció pozitív és negatív hatásairól, Magyarország Uniós csatlakozásának kérdéseiről. Egyéni és közös anyaggyűjtés, feldolgozás az új évezred kihívásairól.

Követelmények:

- A tanuló ismerje meg a társadalmi együttélés szabályait.
- Tudja alapvető jogait és kötelességeit.
- Ismerje a Magyar Köztársaság állam- és közigazgatási intézményrendszerét.
- Legyen képes a társadalmi problémák felismerésére, beazonosítására, önálló véleményalkotásra.
- Ismerje a demokratikus gondolkodásmód jellegzetességeit.
- Ismerje a jelenkor legfontosabb kihívásait, az egyén felelősségét és cselekvési lehetőségeit.